

STICHTING HET NATIONALE PARK
DE HOGE VELUWE

Het College van Gedeputeerde Staten Provincie Gelderland
De heer P. Drenth, gedeputeerde landbouw, natuur en landschappen
Postbus 9090
6800 GX ARNHEM

Datum:	ONS kenmerk:	ONDERWERP:
23 december 2021	140712	Problematiek aanwezigheid wolven op het Park, aandachts- en overlegpunten

Geachte heer Drenth,

Als bevoegd gezag onder de Wet natuurbescherming vraagt Stichting Het Nationale Park De Hoge Veluwe ('NPDHV') uw aandacht voor het volgende.

In 2019 heeft NPDHV, door een enorme inloop in Het Nationale Park De Hoge Veluwe (het 'Park') van edelherten uit buurterreinen, maar ook door de vestiging van de wolf in 2018 in Nederland, zich genoodzaakt gezien het gerealiseerde ecoduct Oud-Reemst¹ en de wildpassage aan de Deelseweg te sluiten.

NPDHV voorzag ten aanzien van de wolf op dat moment niet alleen een problematiek zoals met de gans en de bever, ingrijpen als het te laat is, NPDHV vreesde ook voor de in het Park aanwezige moeflons. Vooral in het buitenland was reeds gebleken dat waar de wolf verschijnt, de moeflon verdwijnt. De moeflon, een klein wild schaap dat van oorsprong voorkomt op de rotsige eilanden Sardinië en Corsica en daar onder de Habitatrichtlijn beschermd is, is sinds 1921 (inmiddels dus honderd jaar!) aanwezig in het Park, en weet zich zelfstandig te handhaven. Naast dat de soort geliefd is bij het publiek, heeft het zijn toegevoegde waarde inmiddels meer dan bewezen. De soort is cruciaal geworden voor de biodiversiteit en instandhouding van habitattypen in het Park. De moeflon eet niet alleen het snelgroeiende gras, maar is de enige soort die op een natuurlijke wijze en in belangrijke mate grove dennen eet. Hierdoor kunnen verschillende habitattypen in het Natura 2000-aanwijzingsbebesluit voor de Veluwe, te weten stuifzanden, droge heide en de prioritair aangewezen heischrale graslanden, blijven voortbestaan. Met name voor de stuifzanden en de prioritaire heischrale graslanden is volgens het syntheserapport 'Herstelprogramma's Natura 2000 Veluwe' het Park van groot belang voor de Veluwe met een aandeel van 45 respectievelijk 59% van het totaal oppervlak. Zonder de natuurlijke begrazing van de moeflon zullen deze habitattypen op

1

arme zandgronden in rap tempo in oppervlakte en kwaliteit achteruitgaan. De intrede van de wolf in het Park zal de bereikte balans ernstig verstoren; de eerste tekenen daarvan zijn reeds zichtbaar.

Problematiek

Het Park is sinds de aankopen van het echtpaar Kröller Müller begin vorige eeuw volledig omheind geweest door een fijnmazig raster van 2 meter hoog en 20 cm ingegraven. Dit hek is ruim voldoende om wolven tegen te houden (wolfwerend). Alleen in de periode van oktober 2013 tot juni 2019 is op twee plaatsen (ten behoeve van het hiervoor benoemde ecoduct en de wildpassage) het raster verlaagd geweest. Aangezien NPDHV er veel aan is gelegen de wolf buiten het Park te houden, is sinds medio 2019 geen vrije doorgang richting het Park meer mogelijk.

Vanaf het voorjaar van 2021 constateert NPDHV een verhoogde activiteit van het knippen in het buitenraster rond het Park. Het is niet onwaarschijnlijk dat dit door personen wordt gedaan die tegen het raster rond het Park zijn, dan wel van mening zijn dat er wolven op het Park rond zouden moeten kunnen lopen. De gaten, zo is geconstateerd, zijn soms zo groot dat daar een auto doorheen kan rijden. Dat heeft er uiteindelijk toe geleid dat zowel in augustus als december 2021 een wolf het Park is binnen gekomen. Dat de wolven niet op eigen kracht het Park zijn binnengekomen, maar geholpen zijn door de mens, volgt uit het feit dat er niet is gegraven (er zijn geen tunnels onder het raster door gevonden), niet is geklommen (er zijn geen plukken haar op de vijftien centimeter uit elkaar staande prikkeldraden bovenop het raster gevonden) en niet door de poort is gelopen (op camerabeelden is niks te zien). De enige manier waarop de wolven het Park in hebben kunnen komen is door het opengeknipte raster heen of ze zijn gebracht. Voor de volledigheid: het openknippen van het raster en het uitzetten van wolven is onrechtmatig. De schade aan flora en fauna is niet te overzien.

Inmiddels zijn enkele tientallen dode en verminkte (dan nog levende) stuks grofwild, vooral moeflons en edelherten, maar ook reeën en wilde zwijnen, teruggevonden (daarvan is slechts 20% opgegeten) en is een behoorlijke gedragsverandering zichtbaar. Dit zal grote gevolgen hebben voor de instandhouding van de genoemde beschermde habitattypen. De verminderde zichtbaarheid van rood- en zwartwild resulteert daarnaast in een moeizaam verloop van het populatiebeheer. Wolven hebben duidelijk geen rem en hebben een aselectieve manier van aanvallen en doden. Dat leidt uiteindelijk tot een onevenwichtige wildstand. Als laatste heeft de zichtbaarheid van het grofwild invloed op het aantal betalende bezoekers. Dat levert, naast de kosten die NPDHV moet maken om alle rasters te controleren (6 à 7 uur per dag, 1,5 FTE) en het niet meer aanwezig zijn van het lokale wildbraad, uiteindelijk ook economische schade op. De moeflon behoort samen met de witte fiets, Jachthuis Sint Hubertus, het stuifzand en Het Stenen Hert tot de 5 iconen van het Park.

---

¹ In 2013 gerealiseerd conform de met de provincie gesloten Packagedeal uit 2012.

De wolf beschermd op grond van de Habitatrichtlijn

NPDHV is zich er van bewust dat de wolf als soort (*canis lupis*) in zijn natuurlijke verspreidingsgebied strikt beschermd is op grond van de Habitatrichtlijn. De richtlijn is geïmplementeerd in de Wet natuurbescherming. Zonder de onrechtmatige hulp van de mens zouden de wolven, die op dit moment in het Park rondlopen, niet zijn binnengekomen. NPDHV gaat graag met u in overleg over de vraag of het Park daarom kan worden gerekend tot het *natuurlijke* verspreidingsgebied van de binnengekomen wolven. De gedachte dat dat niet het geval is wordt mede gevoed door de opmerking van de Europese Commissie in haar Richtsnoeren inzake de strikte bescherming van diersoorten van communautair belang uit hoofde van de habitatrichtlijn², versie 12 oktober 2021, namelijk: "*Exemplaren of wilde populaties van een diersoort die opzettelijk of per ongeluk door de mens zijn geïntroduceerd op plaatsen waar zij niet eerder in de natuur zijn voorgekomen of waar zij zich niet in de nabije toekomst op natuurlijke wijze zouden hebben verspreid, worden echter geacht zich buiten hun natuurlijke verspreidingsgebied te bevinden en vallen derhalve niet onder de richtlijn.*" (p. 8, onder randnummer 1-11). Betekent dit, nu de wolven in het Park opzettelijk door de mens zijn geïntroduceerd waar zij niet eerder in de natuur zijn voorgekomen, dat zij worden geacht zich buiten hun natuurlijke verspreidingsgebied te bevinden en daarmee dus niet onder de strikte bescherming van de Habitatrichtlijn vallen? Mogelijk biedt dit openingen om de wolven uit het Park te verwijderen.

Klaarblijkelijk is het zo dat als ergens een wolf een half jaar verblijft dat gebied aangewezen kan worden als wolvenleefgebied. Gegeven het feit dat de wolven aanwezig op het Park geholpen zijn door de mens verzoekt het Park u daarvan af te zien.

Natura 2000 instandhoudingsdoelstellingen

Uit het Beheerplan Natura 2000 Veluwe (057) volgt dat de eigenaren en beheerders op de Veluwe verschillende uitgangspunten en doelstellingen hanteren voor het beheer van hun terreinen, wat resulteert in verschillende vormen van beheer. De verschillen in beheer leiden tot een verscheidenheid in landschap en natuur, wat zich weer vertaalt in biodiversiteit. Uit het beheerplan volgt tevens dat de provincie die diversiteit in beheerstijl wenst te behouden. De beheerders wordt gevraagd om een aantal maatregelen in het kader van Natura 2000 en stikstofreductie uit te voeren, de eigen beheerstijl hoeft daarvoor niet te worden gewijzigd. Wanneer sprake is van een kwalificerende habitat is de beheerder gehouden aan ten minste instandhouding van de aanwezige kwaliteit. Voor een aantal van de habitattypen die bij het aanwijzingsbesluit zijn beschermd (waaronder stuifzand, droge heide en heischrale graslanden³) wordt begrazing gezien als een reguliere beheermaatregel. In het beheerplan wordt het aan de professionaliteit van de

² Mededeling van de Commissie Richtsnoeren inzake de strikte bescherming van diersoorten van communautair belang uit hoofde van de habitatrichtlijn, 12 oktober 2021, C/2021/7301 final, zie [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/?uri=PI_COM:C\(2021\)7301](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/?uri=PI_COM:C(2021)7301)

³ een kwalificerend habitat

beheerder overgelaten om die begrazingsvorm en intensiteit te kiezen die tot de beste realisatie van de beheermaatregelen leidt. Zoals gezegd vervult de moeflon in het Park een essentiële rol als het gaat om het in stand houden van met name de stuifzanden, droge heide en heischrale graslanden. De moeflon eet de grove dennen weg, zodat deze beschermde en kwalificerende habitattypen op een natuurlijke wijze in stand kunnen worden gehouden. Andere grazers doen dat niet of in onvoldoende mate en de inzet van machines leidt tot schade aan het terrein. Daarnaast, het Park beschikt over onvoldoende vrijwilligers om alle beschermde open terreinen handmatig open te houden. Aangezien de instandhoudingsdoelstellingen en –maatregelen in een beheerplan een bijzondere status hebben, ook in het licht van eventuele ontheffingen of vrijstellingen op de strikte bescherming van habitatsoorten⁴, gaat NPDHV graag met u in overleg over de wijze waarop NPDHV de inzet van haar beheersmaatregelen (de inzet van grazende moeflons) kan blijven garanderen. Als de moeflon verdwijnt zal dat direct een groot en direct effect hebben op de instandhouding van de beschermde habitattypen op het Park en, gegeven de oppervlaktes, de Veluwe.

De moeflon is op dit moment als soort niet beschermd in het Park. Gegeven deze situatie en de predatiedruk op de soort op dit moment in de rest van Europa pleit NPDHV ervoor de moeflon breder dan alleen in zijn oorspronkelijk leefgebied te beschermen en vraagt uw steun hiervoor.

Is ontheffing mogelijk?

De strikte bescherming van de Habitatrictlijn betekent niet dat er niks tegen de wolf mag en kan gebeuren. Op verschillende plaatsen in Europa wordt er ingegrepen tegen de wolf en worden er bijvoorbeeld bevers, die dezelfde beschermde status hebben als de wolf, in Nederland bejaagd.

Een ontheffing of vrijstelling op het strikte beschermingsregime van een habitatsoort kan worden verleend indien, o.a., er geen afbreuk wordt gedaan aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan. NPDHV verneemt graag van u hoe die voorwaarde uitpakt wanneer de wolven eventueel worden gevangen en buiten het Park weer worden uitgezet.

Dat de stand van de wolven vanaf 2018 enorm is gaan uitbreiden is wel gebleken. Op dit moment zijn er op basis van zichtwaarnemingen *minimaal* twee nesten bevestigd met in totaal 9 jongen. Samen met hun ouders, de nog levende jongen van vorig jaar en enkele bevestigde individuele volwassen exemplaren die de Veluwe hebben gevonden gaat het minimaal aanwezig aantal wolven alleen al op de Veluwe richting de 30. Het eventueel verplaatsen van de wolven uit het Park zou daaraan niet hoeven af te doen. NPDHV gaat daarover graag met u in gesprek.

---

⁴ Zie art. 3.8 lid 7 Wnb

Tijdelijk verplaatsen moeflon

De moeflons binnen het Park hebben zich de afgelopen 100 jaar ontwikkeld tot een soort die is aangepast aan de omstandigheden. Dit unieke DNA zorgt er bijvoorbeeld voor dat ze, ondanks de afwezigheid van rotsbodems, geen doorgegroeide hoeven meer hebben. Om de voor de droge zandgronden unieke moeflonpopulatie voor nu veilig te stellen doet het Park pogingen om verschillende exemplaren tijdelijk te verplaatsen naar het buitenland. Niet alleen hiervoor vragen wij uw toestemming, maar ook voor het terugplaatsen van deze moeflons als de kust weer veilig is.

Tot slot

Als laatste geeft NPDHV u mee dat als, net als in sommige andere Europese lidstaten, gecontroleerd beheer, preventief ten aanzien van de eerder in deze brief genoemde doelen, van de wolf mogelijk is, het heropenen van de wildpassages wat betreft NPDHV bespreekbaar is. Dit zou vooraf gegaan kunnen worden met een tijdelijke opening van de passages van bijvoorbeeld 3 tot 6 maanden om te monitoren wat er op die passages gebeurt en wat de gevolgen daarvan voor het Park zijn.

Conclusie

De twee wolven die thans in het Park aanwezig zijn, zijn daar niet op eigen kracht binnengekomen. De dieren veroorzaken veel schade aan de aanwezige flora en fauna, in het bijzonder de moeflons, en in het verlengde daarvan, de beschermde habitattypen. De moeflon is niet zelf beschermd als habitattoort in het Park, maar wel essentieel voor de instandhouding van de beschermde Natura 2000 habitattypen. NPDHV, maar ook de bezoekers, zouden het daarbij eeuwig zonde vinden afscheid te moeten nemen van een dier dat al meer dan honderd jaar in het Park zelfstandig leeft. Maatregelen tegen de wolf zijn daarom nodig. Bovenstaand bevat een overzicht van de gedachten van NPDHV daarbij. Hierover gaat NPDHV graag met u in gesprek.

Wij vertrouwen erop spoedig met u, naar aanleiding van bovenstaande, in overleg te kunnen treden.

Met vriendelijke groet

